

Ümit Kurt: 1915'te Ne mi Oldu? Yandı, Bitti, Herşey Kül Oldu!

Posted on 27/09/2014

Taner Akçam bugün belki de Türkiye'nin en ihtilafli meselelerinden biri olan "Ermeni Sorunu" ve bunun etrafında dönen tartışmalarla ilgili resmi Türk tarih tezini ciddi biçimde sorgulayan, onun tabularını ve kalın duvarlarla örülü setlerini zorlamaya çalışan biri. Bunu yaparken de bilim insanı olduğunu unutmadan eleştirel bir tarihyazımı perspektifi içeren çalışmalara imza atan cesur bir araştırmacı...

İlk elden vurgulamakta fayda var ki Akçam'ın çalışmalarında yoğun bir biçimde kullandığı farklı belge ve arşiv malzemelerinin kuru ve dar bir ampirisizm içerdiğini söylemek haksızlık olur. Zira Akçam, bu belge ve bilgi yığını ile ele aldığı sorunsalın, dönemin karmaşık sosyal, politik ve tarihsel süreçlerle olan rabıtasını dikkate alarak bir metodolojik çerçeve oluşturuyor. Bu noktalara ek olarak Akçam'ın her ne kadar bilimsel çalışma yaptığı gerekçesiyle asgari bir 'akademik objektifliğe' sahip olması gerektiği ön kabulünü veri alsak da, objektif olmak ile tarafsız kalmak arasındaki ince nüansı da kaçırmamak elzem.

Aksi takdirde Akçam'ın derinlemesine incelediği sorunun "tehlikeli sularına" nasıl cesurca ve gerçek vicdan sahibi bir biçimde indiğini gözden kaçırmış oluruz ki bu da Akçam'a fazlasıyla haksızlık olur.

Türk televizyonlarına neredeyse hiç çıkmayan Taner Akçam, aslında birçok kişiyi şaşırtarak HaberTürk'te Balçışek Pamir'in Karşıt Görüş programına ABD'den canlı yayından katılmıştı. Bu yayında Akçam'ın karşısında TTK'nin Ermeni Araştırmaları Masası şefi Prof. Kemal Çiçek ve Maltepe Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Orhan Çekiç vardı. Resmî Türk tarih tezinin ve tarihyazımının temsilcileri olan bu iki isim karşısında Akçam "1915'te ne oldu?", "1915'te

İttihat ve Terakki merkezi yönetimi (Enver, Talat ve Cemal triumvirası) Osmanlı vatandaşı Ermenilere yönelik sistemli, planlı bir imha politikasını kuvveden fiile geçirdi mi?" sorularına yanıt aramaya çalıştı.

Ancak Kemal Çiçek ve Orhan Çekiç bu soruların yanından, yöresinden, kıyısından, köşesinden, ez cümle çevresinden dolaştılar. Tehcir sırasında hayatını kaybeden Ermeni sayısının onların 'belgelerle kanıtladıkları' hesaplarla örtüşmesi üzerine ziyadesiyle odaklandılar. Zaten onların "ne oldu ne bitti de İttihat ve Terakki iktidarı Ermenilere yönelik böyle bir kıyım siyaseti izlemeye karar verdi?", "nasıl bir süreç sonucunda bu noktaya gelindi" gibi tarihsel problematiklerle ilgilendiklerini göremedik.

Hiç çekinmeden adını koyalım: Evet, Türkiye 1915 ile ilgili 95 yıldır bir yalan ve inkâr politikasının peşinden sürüklenip gidiyor. Hem de büyük bir istekle, azamete, kararlılıkla, yine yeniden, her dem yeni tekniklerle ve araçlarla bu yalan politikası devam ediyor. Ve artık bu yalan politikası o kadar içselleştirilmiş ki yalan hakikate, hakikat de bir rejime dönüşür hale gelmiş. Bir "yalan politikasının hakikat rejimi" altında yaşıyoruz. Bu rejim kendini belli bir döneme kadar muhafaza edebildi, kendine korunaklı kaleler inşa etti, kendince payandaları sağlam bir ideolojik söylem ve altyapı ve önemli bir doktrinleşme süreci yarattı. Bu uğurda, bu yalan politikasını uygulayan "hakikat rejiminin" bürokratları, aydınları ve 32 kısım tekmili birden diğer bütün ideolojik ve bürokratik aygıtları seferber edildi. Bütün bir ülke, kamuoyuyla, medyasıyla, Tarih Kurumu ve Yüksek Öğrenim Kurumu'yla, merkezî Osmanlı Arşivleriyle, üniversiteleriyle, Genelkurmay'ı, Harp Tarihi Dairesi ve MEB'siyle, Talim Terbiye'siyle, dolayısıyla tarih müfredatı ve öğretmenleriyle, dolayısıyla o öğretmenleri yetiştiren Eğitim Fakülteleriyle, 95 yıl önceki bir tarihsel olaya kilitlendi (Halil Berktaş, Gülün (ve pisliğin) Adı, Taraf, 18/03/2010).

1915 olaylarının yalan ve inkar politikasının neredeyse bütün envanterine sahip olan TTK'nin bugün temsil ettiği tarih anlayışı güdümlü, şartlanmış, İttihat ve Terakki'nin 1912'nin sonlarına doğru artık iyice kristalize ettiği ve 1923'ten sonra Kemalist rejimin dört

başı mamur bir biçimde uygulamaya koyduğu homojen bir Türk ulus devleti oluşturma projesine göbekten bağlı (Bu minvalde İttihat ve Terakki'nin Anadolu'daki hem Rum hem de Ermeni nüfusunu seyrelten operasyonlarının ve Anadolu'da Müslüman-Türk unsurunu başat hale getiren politikalarının Kemalistlerin işini ziyadesiyle kolaylaştığını belirtelim), angaje ve her hangi bir perspektiften uzak, kendini muayyen bir misyona adayan tarihçilik anlayışının ördüğü kalın duvarlar artık iyiden iyiye aşınmaya yüz tutmuştur. Kamusal alandaki hegemonik söylemi zayıflamıştır. (Ana hatlarını belirttiğim TTK'nin temsil ettiği tarih anlayışının parametrelerini görmek için Kurumun sitesindeki Ermeni olayları ile ilgili bölüme bakmak yeterlidir)

Kurum tarafından 1915 olayları özelinde kullanılan belgeler büyük bir tahrifata maruz kalmakta. Kurum'un Ermeni Araştırmaları Masası şefi Prof. Kemal Çiçek'in 1915 Ermeni olaylarını ve tehciri ele alırken HaberTürk'teki programda da yinelediği hata şudur: Çiçek ve onun gibiler 1915'te ne olduğunu tartışma konusu yapmazlar, onlara göre o tarihte neler olduğu onların elindeki 'kutsal' belgelere ve arşivlere göre bellidir, 1915'te İttihat ve Terakki iktidarının aldığı tehcir kararı meşrudur, hukuka uygundur ve olan biten zaten bir bölgede yaşayan Ermenilerin hem Osmanlı ordusunun hem de orada yaşayan Ermenilerin güvenliği açısından zaruridir. Bu verili ve apriori 'gerçeklik' onlar için bir olgu haline geliyor, giderek nesneleşiyor, normalleşiyor ve daha sonra bunu kanıtlamak adına kullandıkları bütün belge, arşiv, doküman ve kaynaklar bir fabrikasyona tabi tutulup, bu 'yaratılan' sui generis 'gerçekliğin' hizmetine sunuluyor. Bütün bu süreçler rejimin selameti için 'hakikatler' üretiyor.

Peki, bu 'hakikat rejimini'nin saygın bir ideolojik aygıtı olan TTK'nin Ermeni Araştırmaları Masası, 1915 olayları ve Tehcir'le bağlantılı olarak yayınlandığı bir yığın devasa kitap ve çalışmada şu bazı sorulara da bir yanıt aradı mı? Ya da HaberTürk'te Taner Akçam'ın sorduğu bazı soruları Kemal Çiçek ve Orhan Çekiç hiç düşündüler mi? İşte o sorular: Türk ulusal kimliği nasıl ve hangi tarihsel aktörler vasıtasıyla oluştu? 1915'te gerçekten ne oldu? Gerekçesi ve nedenleri ne olursa olsun İttihat ve Terakki Anadolu'da yaşayan Osmanlı

yurttaşı Ermenilere karşı bir imha politikası izledi mi izlemedi mi? İttihat ve Terakki nasıl, neden bu noktaya geldi? Nasıl bir atmosfer-toplumsal-tarihsel koşullar böyle bir trajediye yol açtı?

Madem Osmanlı'nın güneydoğu ve doğu bölgelerinde Ermenilerin varlığı savaş durumundan kaynaklanan güvensizlik unsuruydu ve kontrol edilmesi gerekiyordu, neden "Ermeni tehciri" sadece Ermeni ve Türk/Kürt çetelerin birbirleriyle çatışma halinde olduğu bu bölgelerindeki muhtelif illerle sınırlı kalmamış, çatışmaların yoğun olarak yaşanmadığı ve hiç olmadığı İç/Orta Anadolu gibi bölgelerde de (Trakya + Tekirdağ dâhil) uygulanmıştır. Yerinden edilen Ermeni halkına ait mal varlıklarının hem ekonomik hem toplumsal hacmi hakkında fikir edinebilmek için gerekli arşivlere erişebiliyor muyuz? Neden, 2005 yılında, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, kendi arşivinde bulunan Osmanlı dönemine ait tapu kayıtları belgelerini TARBİS adlı proje kapsamında Türkçeleştirmek, bilgisayar ortamına aktarmak ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne devretmek istediğinde, MGK Seferberlik ve Savaş Hazırlıkları Planlama Daire Başkanlığı Tuğgeneral Tayyar Elmas imzalı 26 Ağustos 2005 tarihli bir yazıyla "Osmanlı dönemine ait söz konusu defterlerin içerdiği bilgilerin etnik ve siyasi istismara malzeme olabileceği.." belirtilerek engel olundu? Peki, İttihat ve Terakki yöneticileri, biri yazılı, diğeri sözlü olmak üzere birbirine paralel iki emir sistemine dayalı bir çifte mekanizma kullanmadı mı? Sakıncalı buldukları emir ve şifrelerin okunduktan sonra imha edilmesini sağlamadılar mı? Bir emir ikinci bir kanalla gönderilen emirle geçersiz kılınmadı mı?

Onyıllardır "ciddî hazırlık"ları olan, tahrifatlarla malul "yeni kitap"ları (Yusuf Halaçoğlu, Kemal Çiçek) çıkarmaya hazırlanan ve yöneticisinin "bilimsel refleksimizin çok sert olacağını" buyurduğu TTK "Ermeni Masası" (!) bütün bu sorulara da 'belgesi işte burada' refleksiyle mi cevap verecek? Acaba biz bu 'belge fetişizmi' olmadan, sadece belgede yazılanlara bakmadan tarih disiplinin ve metodolojisinin en temel unsurlarından biri olan 'tarihsel yorum' perspektifiyle bu olayları değerlendiremeyecek miyiz? "Belgesini bulmadan" bu meseleyi tartışamayacak mıyız? Milli/ulus devlet'in inşası ve Atatürk milliyetçiliğinin

resmi ideoloji haline getirilmesinin, sadece siyasal bir kadronun “devleti kurtarmak” sendromuyla değil, -böylece- “yükselen” bir toplumsal kesimin çıkar hesapları (ekonomik dinamik) ile de ihmal edilemez ilişkisinin varlığını görmeyecek miyiz?

Resmi devlet söyleminin ve onun Türk eğitim sisteminin vazgeçilmez parçası olarak sunduğu resmi tarih yazımının Türk ulusal kimliğine eleştirel bir yaklaşımla bakmaktan ziyade onu kutsallaştırdığı ve dogmatikleştirdiği aşikâr. Şimdiye kadar anlatılanlar, tarihin ulusal devleti ve ulus kimliğini tabulaştırdığını ve her şeyin belirleyicisi haline getirdiğini gösterdi. Bu nedenle Türk ulusal tarihine ve onun resmi tarih yazımına yönelik eleştirel bir bakış açısı geliştirmemiz elzem ve artık bu kaçınılmaz.

Zira artık Kemalizm bu sorunu artık hasıraltı edemiyor, bu sorunla baş edemiyor ve bu sorunla yüzleşmekten kaçamıyor. İttihatçıların da kayda değer yardımlarıyla meydana getirdiği homojen Türk ulus devleti toplumsal mühendisliğine dayalı modernleşme projesi Kemalizm, 1930’larda toplumsal bir rıza ve meşruiyet mekanizmasına sahip olmasa da, bir biçimde bir toplumsal sözleşme meydana getirmişti. Bu süreçte Türk ulusal kimliğinin oluşturulmasının ne kadar sorunlu ve yıkıcı bir potansiyele sahip olduğunu ve bunun günümüzdeki birçok sorunun kaynağını teşkil ettiği görmezden gelinmişti. Her ne kadar ulus devlet modernite açısından ilerici bir yapı idiyse de da; ulus devleti kuran ulusal kimliğin kendi kişiliğini devletin kendisine dâhil olmayanların tasfiyesi üzerine oturtmuş olduğu unutuldu. Kemalizm’in oluşturduğu bu ‘toplumsal sözleşme’ 1960’larda ve 70’lerde özellikle solun Kemalist olmayan varyantları tarafından sarsılır gibi oldu. Ancak asıl artçı şoku yaşatan 1980 döneminden sonra yıkıcı bir sorun olan Kürt sorunun kendini artık iyiden iyiye dayatmasıydı. Bugün Türkiye’de Kürt meselesi ile yüzleşmek noktasında ciddi pozitif adımlar atıldı, atılıyor da. Aynı sürecin Ermeni meselesinin tartışılması ekseninde de yavaş yavaş palazlanmaya başladığını görüyoruz. Artık Türkiye’de Halil Berktaş, Taner Akçam, Fikret Adanır, Ayhan Aktar, Hakan Erdem ve Oktay Özel gibi isimlerin başını çektiği tarihi, tarihsel olayları ve süreçleri ‘belge fetişizmine’ kaymadan yorumlayan ciddi bir ‘eleştirel tarih ve tarihçilik anlayışı’ var ve bu anlayış sesini yükseltmeye, Türk ulusal kimliğine

eleştirel bakmanın Ermeni katliamı konusunda gecikmiş bir tartışmayı başlatacağını düşünmeye, böyle bir tartışmanın ve bu bağlamda Türkiye'nin geçmişiyle ve kendi tarihiyle hesaplaşmasının "Ermeni sorunu" ile yüzleşmekten geçtiğine yerinde bir biçimde vurgu yapmaya devam etmekte.

Açıkça ifade etmek gerekirse bugün Kemalizm ve onun yukarıdan aşağıya yarattığı "hakikat rejimi" ile hesaplaşmak, "1915 olayları" nı tartışmaktan ve bu olaylar sonucu belleklerden silinen, tarihsizleştirilen, yerinden yurdundan edilip köksüzleştirilen bu halka reva görülen bu eylemle yüzleşmekten geçiyor. Zira 1915'te ne mi oldu? Yandı, bitti, her şey kül oldu!(ÜK/EÜ)

Kaynak: bianet.org